

Marianne Brodersen, Randi Andersen,
Thomas Bille

Pædagogiske omsorgs- kvaliteter – i kampe med tid

Ældreplejen i Danmark har i adskillige år været udfordret af rekrutteringsproblemer og har samtidig været skydeskive for kritik af manglende menneskelighed og værdighed i tilgangen til samfundets ældre borgere. De politiske bestræbelser på at modernisere ældreomsorgen har medført en stigning i antallet af pædagoger ansat i den kommunale ældrepleje. Artiklen undersøger, hvilken betydning det får, når en ny profession træder ind i omsorgsarbejdet med ældre. Med afsæt i et forskningsprojekt om pædagogers faglighed i mødet med ældreplejen zoomer artiklen ind på, hvordan praksis formes og erfares i dette dilemmafyldte møde. Analyserne trækker på feltarbejde og belyser, hvordan pædagogers omsorgspraksisser i ældreplejen aftegner en række efterspurgte omsorgskvaliteter, som pædagogerne samtidig må kæmpe for at realisere, blandt andet gennem et arbejde på og med tid. Artiklen belyser således muligheder og problemstillinger i forhåbningerne til en ny professionsgruppes bidrag i en ældrepleje, der i årevis har været domineret af NPM. Afslutningsvis stilles spørgsmålet om, hvorvidt pædagoger som relationsprofession kan fungere som den rambuk, ledelserne ønsker at drive ind i ældreplejen, eller om pædagogers indspil snarere kan betragtes som individualiserede kampe for at få fagpersonlige idealer til at lykkes i en sektor, der trænger til fornyede kræfter til at forløse ideen om velfærdsstatens varme hænder og menneskelige ansigt.

Keywords: ældrepleje, omsorg, pædagogisk arbejde, pædagogiske kvaliteter, tidsarbejde

Indledning

Ældreplejen i Danmark har i adskillige år været udfordret af rekrutteringsproblemer – en udfordring, der har bredt sig til andre områder af sundhedssektoren, og aktuelt tales der i medierne om en sundhedskrise (Politiken 2022), mens omsorgsforskningen diskuterer forandringer i velfærdsstatslige indsatser for børn, syge og ældre som udtryk for en omsorgskrise (Dybbroe 2008; Dahl & Hansen 2022). I denne kontekst har ældreplejen været udsat for kritik for manglende kvalitet i omsorgen til samfundets ældre borgere, understøttet af mediers eksempler på uværdig pleje. Med udsigt til stadig flere ældre og syge borgere, i kombination med færre borgere i arbejdsdygtig alder, er det kommet på den omsorgs- og sundhedspolitiske dagsorden at løse udfordringer med rekruttering og kvalitet ved at trække på andre professionsgruppers kompetencer.

Som del af denne udvikling har kommuner over hele landet i de seneste år opslået stillinger på ældreområdet, som er særligt rettet mod pædagoger. I stillingsopslag fra den kommunale ældresektor søges eksempelvis pædagoger, der kan "skabe stjernestunder med beboerne", "yde pleje og omsorg af høj kvalitet", "har kompetencer og erfaring inden for socialpædagogik", "vil være med til at præge og ændre ældreområdet" og "kan rådgive og vejlede borgere, kollegaer og elever i en respektfuld dialog" (Stillingsopslag 2022 a, b, c; Stillingsopslag 2023). På tværs af ordlyden i stillingsopslagene ses et ønske om (social)pædagogiske kompetencer, der kan bidrage til at udvikle omsorgen i ældreplejen på en måde, hvor den enkelte borgers livskvalitet sættes i centrum. Kommunernes bestræbelser på at tiltrække nye medarbejdere har resulteret i en stigning i antallet af pædagoger i ældreplejen¹, hvor de er ansat i både aktivitetstilbud, hjemmepleje og på plejehjem.

De politiske bestræbelser på at reformere ældreplejen gennem ansættelse af flere pædagoger ses at skulle opfylde flere formål: Dels rekrutteringsudfordringen, hvor pædagogers begrænsede karrieremuligheder synes at skabe en åbning for, at nogle vælger en vej ind i ældreplejen. Og dels en udfordring af mere kvalitativ karakter, hvor pædagoger ses som en faggruppe, der kan forny ånden og tilgangen i ældreplejen. Tidens stærke politiske fokus på tværprofessionalitet indebærer en forventning om, at pædagogprofessionens indtog på ældreområdet vil medføre læring og fornyelse af praksis hos de sundhedsfaglige grupper ud fra en dominerende diskurs om det lærende tværfaglige samarbejde (Lehn-Christiansen 2016; Frederiksen 2017).

Med afsæt i et forskningsprojekt² i ældreplejen i en dansk kommune undersøger vi i denne artikel, hvordan pædagogers faglighed bliver til i deres møde med ældreplejen: Hvilke træk – kvaliteter – der kan siges at karakterisere pædagogers omsorgspraksis, og hvordan pædagoger, gennem et arbejde på og med tid, forsøger at realisere sådanne omsorgskvaliteter i ældreplejens hverdagspraksis. Ud fra en praksisteoretisk optik betragter vi dette møde som

Marianne Brodersen

lektor, ph.d., Center
for Pædagogik,
Professionshøjskolen
Absalon

E-mail:
mar@pha.dk

Thomas Bille

lektor, ph.d., Center
for Pædagogik,
Professionshøjskolen
Absalon

E-mail:
tbi@pha.dk

Randi Andersen

lektor, ph.d., Center
for Pædagogik,
Professionshøjskolen
Absalon

E-mail:
raa@pha.dk

et forhold, hvor pædagoger søger at omsætte deres handlingsorienteringer i et nyt felt – ældrepleje – med dets specifikke traditioner og organiseringer. Denne proces involverer et vedvarende arbejde, hvor pædagogerne, ligesom de øvrige medarbejdere i ældreplejen, udfordres af de rammer, som de dominerende styringsregimer i ældreplejen sætter. Analyserne trækker på empiri fra dels et feltarbejde i forskellige dele af ældreplejen, dels pædagogers praksisfortællinger³, og med dette materiale vises, hvordan pædagogers indtræden i ældreplejen er forbundet med kampe for en omsorgspraksis, der er i overensstemmelse med deres faglige orienteringer.

Artiklen analyserer muligheder og problematikker i forventningerne til pædagogers bidrag i en ældrepleje, der i årevis har været præget af forsøg på at styre og effektivisere omkostninger, bl.a. gennem standardisering af opgaver og adskillelse af planlægning og udførelse (Dahl 2009; Kamp & Hvid 2012; Dahl & Hansen 2022). Sådanne NPM-inspirerede tiltag har imidlertid ikke resulteret i den ønskede effektivisering, men har snarere udhulet kvaliteten i en ældreomsorg, der i dag er et af flere symptomer på, hvad der diskuteres som en omsorgskrise i de nordiske velfærdsstater (Wrede, Henriksen, Høst, Johansson & Dybbroe 2008; Dahl & Hansen 2022). Artiklen bidrager til dansk omsorgsforskning og forskning i velfærdsprofessioners arbejde gennem at belyse pædagogprofessionens bestræbelser på at integrere egne faglige traditioner – professionalitet, værdier, dømmekraft – i en ny arbejds kontekst i en tid, hvor ældreomsorgen er massivt udfordret af rekrutteringsproblemer. Artiklen kaster lys over de processer, hvorigennem pædagoger kæmper for

at udføre deres arbejde med ældre på en måde, der opleves meningsfuld og sammenhængende med den faglige orientering, de bærer med sig. Afslutningsvist reflekteres kritisk over perspektiver i bestræbelserne på at reformere ældreplejen gennem at hente arbejdskraft fra pædagogprofessionen.

Et praksisteoretisk perspektiv på omsorgsarbejde

Artiklens forskningsspørgsmål kommer ud af en grundlæggende interesse for at forstå karakteren af den praksis, der udøves af velfærdsprofessionelle. Teoretisk trækker artiklen på Pierre Bourdieus praksisorienterede handlings-teori (Bourdieu 1977, 1990; Callewaert 2001). Grundlæggende for forståelsen af praksis er her, at mennesker ikke handler efter regler, men heller ikke i et kulturelt og socialt tomrum. Praksis genereres i vekselvirkninger mellem de dispositioner, aktøren har med sig, og de strukturelle ordninger af den sociale verden aktøren møder. Det følger af denne tænkning, at professionelles praksis har sin egen fornuft; den er genereret gennem tilhørsforholdet til en bestemt gruppe og dens handlingsorienteringer. Med sit begreb 'den praktiske sans' søgte Bourdieu at beskrive handlingsorienteringer som kropsliggjorte inkorporeringer af objektive handlingsbetingelser, der for en gruppe af aktører kan have fælles træk (Callewaert 1997: 18-19). Bourdieu (2008: 74) skriver, at "en gruppe af personer, der indtager den samme eller en nærliggende position i det sociale rum: Alle elementer i hans eller hendes adfærd har noget til fælles (...)". Man kan således argumentere for, at pædagogers praksis, i lighed med andre professionelle grupper, er forbundet i en specifik gruppehabitus med de værdier og traditioner, der deles af denne gruppe (jf. Bourdieu 1977: 73). Professionen og dens værdi- og handlingsorienteringer kan endvidere med Max Weber betragtes som en type af social gruppe, der holdes sammen gennem opslutningen til fælles, universalistiske værdier (Weber 2003: 29). Når pædagoger bevæger sig ind i et nyt arbejdsfelt som ældreplejen, skal deres handlingsorienteringer altså udfoldes i en kontekst, hvor pædagoger og det øvrige personale i ældreområdet ikke nødvendigvis deler de samme handlingsorienteringer. Samtidig er der i den politiske og ledelsesmæssige diskurs et ønske om, at pædagoger skal bidrage til at forandre ånden og tilgangen til arbejdet i ældreplejen. Mødet mellem den enkelte pædagogs handlingsorienteringer og det handlerum, som ældreplejen udgør, kan således betragtes som en arena for forhandling og kampe for at realisere traditioner og værdier, der kommer fra et andet felt, og som ikke nødvendigvis kan finde plads i ældreplejens hverdag.

I artiklens analyser går vi på opdagelse i, hvad der sker i mødet mellem pædagogernes bestræbelser på at bruge deres faglighed og de vilkår og muligheder, der er i ældreplejens hverdagspraksis. Med det praksisteoretiske blik stiller vi skarpt på, hvordan pædagogerne i konkrete samspilssituationer

med ældre borgere stræber efter at få deres praksis til at harmonere med egne forestillinger om pædagogens professionalitet. Som led i denne analyse undersøger vi, hvad vi vil beskrive som *pædagogiske kvaliteter* ved det omsorgsarbejde, pædagoger varetager på ældreområdet, og vi diskuterer sådanne træk i relation til forskning i pædagogers praksis i traditionelle arbejdsområder som børn i dagtilbud samt mennesker med funktionsnedsættelser (Gitz-Johansen & Rasmussen 2022; Meyer-Johansen & Steno 2021; Ahrenkiehl m.fl. 2012).

Tid og tidskampe

På de netværksmøder, vi afholdt som led i forskningsprojektet, viste spørgsmål om 'tid' sig som et centralt tema, der igen og igen dukkede op i pædagogernes beskrivelser af deres praksis⁴. Tid blev italesat på forskellige måder, eksempelvis som en begrænset ressource i ældreplejen, og tid blev nævnt i fortællinger om den gode praksis, som fx det "at give sig tid" til den ældre borger. I artiklens analyser zoomer vi ind på forskellige teoretiske og empiriske aspekter af tid for herigennem at komme nærmere, hvordan 'tid' synes at udgøre et krydspunkt i pædagogernes bestræbelser på at skabe overensstemmelse mellem arbejdets udførelse og de faglige idealer, de orienterer sig ud fra. I Bourdieus praksisteoretiske tænkning spiller tid en rolle; aktørernes sociale dispositioner er udviklet over tid, og deres handlinger udspiller sig i og over tid i tæt relation til historiske udviklinger i samfund (Wilken 2020: 124). For imidlertid at få et mere empirisk sensitivt begreb om tid til brug i analysen af omsorgspraksis har vi rettet vores opmærksomhed mod teorier om og studier af tid i arbejdsliv.

Davies (1994) har peget på, hvordan omsorgsarbejde styres gennem en lineær opfattelse af tid, knyttet til industrisamfund og kapitalisme, hvor ure styrer arbejderen og arbejdet (Davies 1994: 278). Effektivitet og rationalisering er sammenvævet med en forståelse af tid som målbar, hvor punktlighed og 'ikke at spilde tiden' idealiseres. Imidlertid, siger Davies, er omsorgsarbejdets rationalitet kendetegnet ved *procestid*; en orientering imod at sætte omsorgsmodtagerens behov først, at udvise forståelse, empati, fleksibilitet, medfølelse, respekt – at gøre den andens liv bedre (Davies 1994: 279-282). Parallelt hertil har Bryson (2007) vist, hvordan en procesorienteret tidsmodel, der kan rumme omsorgsarbejdets rytmer, lever i skyggen af den målorienterede, markedsgjorte tid. Denne sontring mellem lineær tid og procestid optræder også i arbejdslivsforskerne Kamp, Lund og Hvids (2009) kritiske diskussion af et tayloristisk tidsregime, hvor arbejdsopgaver stykkes op i tidsintervaller. I deres analyse af moderne arbejdsliv diskuterer de endvidere forøget hastighed og øget fragmentering af tiden i arbejdet; tematikker som peger frem mod Hartmut Rosas (2014) begreb om accelerationssamfund. Kritikken går på, at *den hurtige tid* afstedkommer, at *den langsomme tid* elimineres, dvs. den tid,

hvor man kan fordybe sig i en opgave eller en relation (Kamp, Lund & Hvid 2009: 616-617).

Tidsregimer er imidlertid ikke nødvendigvis hegemoniske, og med begrebet *tidsstrategier* sætter flere studier fokus på, hvad medarbejdere *gør* med tiden. Tufte og Dahl (2016) har undersøgt, hvordan hjemmehjælpere i den kommunale ældrepleje navigerer i et arbejdsfelt præget af standardisering og tids- og opgavestyring. Studiet viser, hvordan denne navigeren er udspændt mellem to tidsregimer, hvor medarbejderne søger at overkomme dilemmaer gennem taktikker som at negligere tid, rutinisere arbejdet eller udsætte opgaver. I sin bestræbelse på at begribe individets tidslige erfaringer og aktive medskaben af tid trækker Flaherty (2020) på amerikansk pragmatisme og argumenterer for, at mennesker har evne og vilje til selv at definere og skabe oplevelser af tid. Med sine analyser viser han, hvordan agency har en temporal dimension, idet mennesker løbende former tid og tidsopfattelser, hvilket han beskriver som *time work*. Som sådan er Flaherty optaget af relationen mellem tid og menneskets ageren, der i hans optik dog altid er situeret og influeret af omstændighederne (Flaherty 2020: 14-24).

Interessen for, hvordan fænomenet tid forbinder sig med aktører, ses også fra en posthuman tilgang. Her er det særligt sammenkoblinger mellem materialitet og tid, der påkalder sig interesse, som i Jespersen & Jensens (2009) studie af praktiserende lægers håndtering af tid i deres praksis. Tid forstås ikke som en adskilt, uafhængig variabel, men som indskrevet i hverdagens gøren og brug af materialitet; fx er tiden indskrevet i tidsbestilling via telefonen og nummersystemet. Med inspiration fra Latour argumenterer forfatterne for, at man kan betragte tid som henholdsvis *færdig* og *ufærdig* tid. Den færdige tid er situationer, hvor tiden fremstår som noget givet – som i den knappe tid, der er afsat til hver patient. Når tiden er ufærdig, så forhandles der om, hvordan tiden skal konstrueres (Jespersen & Jensen 2009: 176-177). Begrebet ufærdig tid har en vis affinitet med begrebet procestid, men adskiller sig ved sin vægt på at undersøge det performative i samspillet med materialiteten. Det performative blik åbner for at få øje på, hvordan forskellige tider emergerer i situationer, som lægen ikke kunne forudse. Konsultationen folder tider og skaber kontakter mellem forskellige punkter. Tider og processer er koblet sammen, som undersøgelsestid og samtalestid. Lægen kan udskyde ting til senere – “se tiden an” – og her lægges der spor ud til noget, der skal foregå i fremtiden. Tidens egenskaber opstår altså i sammenfiltringer med andre praksisser (Jespersen & Jensen 2009: 191-197).

I analyserne er vi optagede af de tidslige dilemmaer, der opstår i processer, hvor pædagoger bestræber sig på at gøre deres arbejde godt, og ikke mindst, hvordan pædagogerne selv – i samspil med omgivelserne – er engagerede i at forme tiden. Vi bruger inspirationen fra studierne af tid og arbejde til at få øje på, hvordan pædagogers arbejde på tiden udgør et skæringspunkt, hvor væsentlige træk ved arbejdets pædagogiske kvaliteter kommer til syne. Ana-

lysestrategisk spørger vi for det første til, på hvilke måder tid viser sig at have betydning i pædagogernes arbejde med borgerne: hvordan tid *gøres*, og hvordan ufærdig tid er på spil. For det andet spørger vi til, hvilke tidsstrukturer – færdig tid – pædagogernes ageren med borgerne relaterer sig til. Ved således at koble den praksisteoretiske optik med et performativt blik fra tidsteori søger vi i artiklen at skabe et fintfølende apparat til at beskrive og analysere pædagogers mikropraksisser i ældreplejen.

Metode og empirisk materiale

Artiklens analyser trækker på empirisk materiale fra et deltagerinddragende forskningsprojekt *Pædagogfaglighed på ældreområdet*, hvis formål var at skabe viden om pædagogers praksis og faglighed, når de bliver ansat i ældreplejen (Andersen, Brodersen, Bille, Ørsøe & Nielsen 2023). I projektet har vi oparbejdet empiri om pædagogisk praksis i tæt samspil med 9 pædagoger, som er ansat i forskellige dele af ældreplejen⁵. Projektet var inspireret af aktionsforskningstraditioner og baseret på værksteder (netværksmøder), hvor forskere og deltagere sammen undersøger og udvikler på en samfundsmæssig udfordring (Nielsen & Nielsen 2006). Målet med projektets netværksmøder var at etablere et læringsrum med erfaringsudveksling og refleksion for pædagogerne og samtidig producere empirisk materiale til udforskning af pædagogfaglighed på ældreområdet. Netværksmøderne var centreret om tematikker, som blev genereret med afsæt i pædagogernes praksisfortællinger og forskernes empiri fra feltarbejde i ældreplejen (jf. Baagøe Nielsen 2018). En praksisfortælling er en fortælling om en udvalgt situation fra det pædagogiske arbejdes hverdagspraksis, oplevet og fortalt af mennesker, der arbejder i denne praksis, med henblik på at forstå og udvikle praksis (Mørch 2012). På netværksmøderne blev pædagogernes praksisfortællinger benyttet som materiale til fælles analyser af træk ved pædagogers faglighed (Andersen, Brodersen, Bille, Ørsøe & Nielsen 2023). Sideløbende med de deltagerorienterede processer gennemførte vi et etnografisk inspireret feltarbejde i ældreplejen (Spradley 1979; Emerson, Fretz & Shaw 2011), hvor vi fulgte pædagoger på arbejde i hjemmeplejen, på plejehjem samt i aktivitetscenter og daghjem. Efterfølgende foretog vi interviews med pædagogerne og spurgte til deres refleksioner over konkrete praksissituationer med det formål at inddrage sansede erindringer fra praksis (Sand 2019). Artiklens analyser trækker på det samlede empiriske materiale bestående af observationer, interviews og praksisfortællinger. De empiriske eksempler er udvalgt, fordi de belyser gennemgående temaer, som vi har fremanalyseret i arbejdet med hele materialet.

Tabel 1. Oversigt over empirisk materiale

Empirisk materiale fra netværksmøder med 9 pædagoger	• "Første møde med feltet"-interviews • Praksisfortællinger • Feltnoter fra netværksmøder • Foto af tavler og flipover med opsamlinger fra refleksionsøvelser og analyser • Video med forumspil om samarbejde
Empirisk materiale fra feltarbejde på: • Plejecenter • Demensafsnit på plejehjem • Udkørende team (hjemmepleje) • Aktivitetscenter for ældre med demens • Aktivitet for mænd med ensomhedsproblematikker	• Observationer af pædagogers praksis • Situerede interviews med pædagoger

Pædagogiske kvaliteter i omsorgspraksis

I første analyseafsnit foretager vi en analytisk indkredsning af nogle centrale træk – *kvaliteter* – i pædagogers praksis i ældreplejen. Ud fra feltarbejdet trækker vi på et eksempel med en pædagog i det udkørende team, og ud fra interview og praksisfortællinger inddrages denne og andre pædagogers refleksioner over deres bestræbelser på at udføre arbejdet i overensstemmelse med, hvad der i deres optik er god ældrepleje. Med dette eksempel illustrerer vi, hvad vi ud fra det empiriske materiale fremanalyserer som eksemplariske træk ved pædagogernes bestræbelser på at udøve god omsorg for ældre borgere.

"Der er ikke mere kattermad": Pædagogen i det udkørende team

Formålet med den kommunale hjemmehjælp er at yde hjælp og pleje til mennesker, "der på grund af midlertidigt eller varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer ikke selv magter opgaverne" (lov om social service, § 83, stk. 2). Hjemmehjælpen yder personlig pleje og praktisk hjælp, herunder hjælp til tilrettelæggelse af hverdagen, psykisk støtte, indkøb, rengøring og tøjvask. Arbejdet er organiseret som hjemmebesøg i borgernes private hjem ud fra en køreplan, der udarbejdes af en teamleder, og i hjemmeplejen er primært ansat sundhedsfagligt personale, men også ufaglærte. Pædagogerne i hjemmeplejen fortæller, at de ofte får tildelt opgaver hos borgere, hvor der vurderes at være særlige udfordringer og behov. Det kan være hvor der er opstået mistillid, dårlig kommunikation og konflikter, eller hvor borgere har såkaldt komplekse problemstillinger. I det følgende er vi sammen med en pædagog på besøg hos en kvinde, der på grund af demens har svært ved at klare sig alene i hjemmet:

Så er vi i den lille elbil, på vej til næste besøg. Det har været en travl formiddag og pædagogen er lidt bagud i forhold til køreplanen. Vi skal ud til Anne, som ikke er så gammel, men lider af demens. Det har været diskuteret om Anne skal flytte i plejebolig, men pædagogen er blevet involveret for at prøve om Anne, med meget støtte, kan blive i egen bolig. Pædagogen banker på og Anne åbner, kun iført en skjorte. Anne er oprevet over, at der ikke er mere katemad til hendes store hankat, der ligger i en stol i stuen. Anne har prøvet at give den kaffebløde, siger hun, men det vil den ikke have. Pædagogen går ind i køkkenet, åbner skabene og finder en pose katemad. Hun tager en skål og hælder en stor portion op. Anne virker mere rolig og glad. Katten løber hen til havedøren og farer ud, da Anne åbner døren. Nu bliver hun urolig igen, hvor er katten blevet af, og hvor skulle den hen? Hun løber udenfor i kulden og kigger efter katten, kun iført skjorten. Pædagogen går ud og siger til hende, at den nok bare er gået på damebesøg.

Anne har tabt sig meget, fordi hun ikke længere kan købe ind. Nu har pædagogen lavet en aftale med en købmand, der leverer mad til Anne, og hun er begyndt at spise og tage på igen. Pædagogen siger til Anne, at hvis hun går ind og tager tøj på, så laver pædagogen morgenmad til hende imens. Anne forsvinder ind i soveværelset, og pædagogen laver to kopper kaffe og rister brød. Hun har taget en bolle med til sig selv, så hun kan spise sammen med Anne. Anne kommer ind, nu med lange bukser på. Så er der morgenmad. Anne sætter sig ved spisebordet, der står kaffe og brød til hende, pædagogen sætter sig overfor med sin kaffe og pakker sin egen bolle ud. Anne opdager en æske med en broche i, der ligger på spisebordet. Hun viser den til pædagogen, og de snakker om brochen og den halskæde, Anne har på. Pædagogen og Anne sidder og småsnakker ved bordet en tid, indtil Anne har spist sin mad. Pædagogen skal nu videre til den næste borger. Hun siger til Anne, at hun kommer tilbage ved frokosttid.

Ud fra eksemplet kan man udlæse nogle træk ved det omsorgsarbejde, som præger pædagogens tilgang til Anne. For det første kan man fremhæve, hvordan pædagogens måde at gribe besøget an på er tæt sammenvævet med det, der udspiller sig hos borgeren i hjemmet. Da pædagogen kommer ind, aflæser hun hurtigt, at det, der betyder noget for Anne, er, at hun ikke kan finde mad til katten. Pædagogen har øje for, hvad Anne er optaget af, og hvad der kan gøres for at skabe ro hos hende. Man kan sige, at pædagogens praksis i udpræget grad er *situeret*: Den forholder sig til hjemmets materialitet og Annes livsverden i et her og nu-perspektiv, og det er ud fra dette situerede blik på borgerens situation, at pædagogen handler. Denne måde at vælge og prioritere handlinger på står i kontrast til den ydelsesorientering, der præger tildelingen og organiseringen af hjemmehjælp i kommunerne. Borgere får ud

fra en vurdering bevilget hjemmehjælp til en eller flere 'ydelser'; en måde at tænke omsorg på, der er udpræget opgaveorienteret. I modsætning til det er pædagogens måde at gå til Anne på orienteret imod den helhed, som hjemmet er for og med borgeren. Hvor ydelsen kan hedde at sørge for anretning af måltid til borgeren, så ses det i eksemplet, hvordan denne opgave i pædagogens praksis kommer til at indbefatte en række handlinger, der ikke kunne uddifferentieres og beskrives på forhånd.

Samtidig synes det at skabe *ro* hos borgeren at stå centralt i pædagogens handlingsorientering. Pædagogen aflæser straks uroen i Annes bekymringer omkring katten, og hun sætter handlinger i værk for at kompensere for Annes manglende ressourcer til at passe katten. Pædagogen får problemet 'pakket ned', sådan at hun kan sørge for, at Anne får noget at spise. Pædagogen arbejder med *ro* på flere måder: Hun får skabt *ro* og tryghed hos Anne – katten har fået mad, og den er bare 'gået på damebesøg'. Efterfølgende etablerer hun en rolig og hyggelig stemning omkring en fælles aktivitet, morgenmåltidet. Som sådan er pædagogens handlinger tæt sammenvævet med hjemmets materialitet, hvor samværet omkring kaffen, spisebordet og snakken om Annes smykker fremstår som almene, hverdagslige hændelser. Pædagogen ses her at arbejde bevidst med at etablere en form for stabilitet i en hverdag, der samtidig ses at være i risiko for at kunne bryde, hvis ikke pædagogen var til stede.

Endelig kan det *at etablere samvær* siges at være et karakteristikum ved pædagogens praksis. Kendetegnende for det samvær som skabes er, at det baserer sig på (at genoprette) en rolig og harmonisk stemning i hjemmet, hvor Anne kan føle sig tryk og godt tilpas. Ved dette besøg bliver måltidet en måde at skabe en genkendelig ramme omkring samværet mellem pædagogen og Anne. Man kan sige, at pædagogen trækker på en lang tradition for *arbejde med aktiviteter* i pædagogisk arbejde, hvor aktiviteten er et element, der kan have forskellige pædagogiske formål, såsom at etablere relationer, lære færdigheder eller blot at være sammen med andre (Lihme 1988). Samværet omkring måltidet har her flere funktioner, nemlig at Anne får spist morgenmad, men også at hun oplever nærvær gennem samtalen under måltidet. Dette knytter an til et andet centralt begreb i diskussioner af pædagogisk faglighed, nemlig arbejdet med at tilrettelægge og indgå i *relationer* med borgere (Lihme 2010). Pædagogen fortæller senere, at muligheden for at skabe relationer til borgere kan være udfordret af, at hun ikke selv har indflydelse på, hvilke borgere hun bliver sat på til at besøge, da den såkaldte køreliste udarbejdes af en teamleder. Hun har været heldig at være fast tilknyttet Anne gennem en periode, men har oplevet at blive flyttet fra andre borgere, som hun var i gang med at opbygge en relation til. Pædagogens udsagn kan pege på, hvordan det at arbejde med relationer i forhold til ældre borgere kræver, at der skabes tid og rum for det. Der er brug for en vis form for kontinuitet, og som pædagogen siger, "kendthed", for at intentionen om at opbygge relationer kan realiseres.

De træk ved pædagogens praksis, vi her har fremhævet, har en vis resonans i forhold til forskning i pædagogers faglighed i en dansk sammenhæng, og kan på den måde siges at bidrage til en karakteristik af, hvordan pædagogers gruppehabitus sætter sig igennem som bestemte handlingsorienteringer. I et nyere studie har Gitz-Johansen og Rasmussen (2022) undersøgt dagtilbudspædagogers forståelser af omsorg i arbejdet med børn. Studiet peger på, at dette arbejde er knyttet op på forskellige børn og steder, og at omsorgsarbejde således er situeret. Omsorg er ikke nødvendigvis knyttet til planlagte aktiviteter, men er forbundet med steder og rum, hvor der er ro og god tid til at etablere nærvær mellem barn og pædagog (Gitz-Johansen & Rasmussen 2022: 129-131). Netop den ikke-planlagte, usynlige karakter af omsorg i forbindelse med opgaver, der betragtes som praktiske – såsom at hjælpe børn med at få overtøj på – har tidligere været begrebsliggjort som et 'upåagtet' træk ved pædagogisk arbejde (Ahrenkiel m.fl. 2012). Gitz-Johansen og Rasmussen (2022) peger desuden på, at pædagogers omsorg bygger på sociale relationer præget af, at man over tid opbygger en følelsesmæssig tilknytning til hinanden.

Samspillet mellem pædagogen og Anne er præget af det spontane og ikke-planlagte, som situationen med katten afstedkommer. Omsorgen viser sig i pædagogens responsivitet og tiltag over for det, der betyder noget for Anne her og nu, men også i pædagogens blik for, hvad der er brug for i et større perspektiv: at Anne får tøj på og noget at spise, og at hun føler sig rolig og tryk. Imidlertid ses opgaven med at få Anne til at spise ikke blot håndteret som et sundhedsfagligt spørgsmål om indtag af føde. Pædagogen skaber en hverdagslig situation – måltidet – hvor pædagogen og borgeren sidder sammen og hygger sig, mens de begge spiser. Denne praksis kan relateres til idealer i en socialpædagogisk tradition, der retter sig mod at etablere inkluderende fællesskaber (Madsen 2005). Den samtale, som pædagogen får skabt rum for, trækker på borgerens ressourcer og livshistorie; en tilgang der ligeledes kan relateres til socialpædagogisk tankegods (Andersen, Skjødte & Agerup 2021; Andersen & Meyer-Johansen 2019). Hansen (2006) peger i sin afhandling om ældreomsorg i et pædagogisk perspektiv parallelt hertil på, at det socialpædagogiske sprog har gode bud på at forstå mennesker og deres relationer i lyset af menneskers sociale indlejring, og at socialpædagogikken rummer bud på en praktisk og moralsk praksis.

Pædagogers arbejde på og med tid i omsorgsarbejdet

I det foregående analyseafsnit har vi oparbejdet en karakteristik af nogle centrale træk ved pædagogers omsorgsarbejde i ældreplejen. I deskriptiv forstand vil vi betegne disse karakteristika som 'pædagogiske kvaliteter', der trækker på faglige orienteringer og traditioner fra de almen- og socialpædagogiske

praksisfelter. I det følgende analyseafsnit sætter vi spot på, hvordan sådanne pædagogiske kvaliteter i et nyt arbejdsområde ikke bliver til på nogen enkel eller gnidningsfri facon. Som skitseret vil vi med greb om tid og tidslighed i praksis beskrive det, ofte ensomme, arbejde pædagogerne gør i bestræbelser på at yde god omsorg. I afsnittet søger vi således at besvare spørgsmålet om, hvordan pædagogerne via arbejde på og med tid kæmper med at få skabt rum for pædagogiske kvaliteter i ældreplejen.

I det empiriske eksempel fra det udkørende plejeteam er pædagogens køreplan fastlagt af en teamleder ud fra de ydelser, som de enkelte borgere har fået bevilget. Når pædagogen kører ud til Anne, agerer hun principielt inden for en fastlagt ramme, køreplanen – en færdig tid (Jespersen & Jensen 2009). Men idet hun træder ind i hjemmet, åbner tiden sig og bliver til en ufærdig tid. Den sultne kat, maden, der er væk, Anne, der er urolig og ikke er klædt på eller har spist morgenmad – alle disse elementer, der er indbyrdes forbundne, udgør en realitet, som pædagogen må forholde sig til. Pædagogen må få tiden til at række til de ikke beskrevne og ydelsesbelagte behov, der viser sig i hjemmet, og det på en måde, så Anne ikke lægger mærke til, at pædagogens tid hos hende er knap. Pædagogen er optaget af, at tingene skal gå i Annes tempo, og at hun skal få skabt ro hos Anne ved, stille og roligt, at etablere en hverdagssituation omkring morgenmåltidet. Det ser ud, som om pædagogen har inkorporeret den konstante spænding mellem den færdige og den ufærdige tid som et vilkår i arbejdet – som dog bliver tydeligt og smerteligt, når hun sætter ord på det. Pædagogen taler om, at hun forsøger “at have mig selv med og være til stede, uden at deadline ligger lige omme i nakken på mig”. Med Flaherty (2020) kan man pege på, at pædagogen forsøger at håndtere dilemmaet mellem den afmålte tid og den tid, hun oplever, der er brug for, gennem en attitude, der kommunikerer at ‘der er tid nok’.

Pædagogens arbejde på og med tiden kan også iagttages i andre dele af vores empiriske materiale, fx på plejehjemmet, hvor en pædagog hjælper beboeren Ingelise med at blive vasket og få tøj på. Ingelise lider af demens og har brug for hjælp til det meste. Pædagogen arbejder med rolige og langsomme bevægelser, mens hun lader Ingelise deltage på den måde, hun nu kan – fx ved at spørge hende om, hvilket tøj hun gerne vil have på i dag. Pædagogen bestræber sig på at udfylde den ufærdige tid med langsomhed og tålmodighed i plejen af Ingelise. I hendes refleksioner over dette arbejde siger hun, “det må tage den tid, det tager, for hvis jeg hundser det igennem, påvirker det beboeren”. Ligesom pædagogen i det udkørende team forsøger hun – for en stund – at skabe et rum, hvor knaphed på tid ikke eksisterer. Imidlertid rammes hun af den færdige tid, når hun efterfølgende ikke kan nå pausen med kollegaerne eller at gå en tur med Ingelise.

Pædagogerne fortæller om, hvordan den knappe tid bliver særligt påtrængende, når der sker uforudsete ting. Det kan være, når en badesituation udløser angst og udadreagerende adfærd hos en borger. Her bliver opgaven at

tage sig tid og opbygge tillid "med foregivelse af, at der findes al den tid i verden, som borgeren har brug for". Pædagogens sondring mellem det almindelige og forventede på den ene side og det ekstraordinære og uforudsete på den anden side peger på skrøbeligheden i den færdige tid: Der skal ikke meget til at rykke ved tidsskemaet, og pædagogen er på vagt over for, at for meget tid åbnes op som ufærdig. Overskrides tiden hos en borger, så kan det gå ud over andre borgere senere på dagen. En anden pædagog fra plejehjemmet beskriver det som tidskrævende arbejde at træne en ældre beboer fra at få sondemad til selv at spise et dagligt måltid mad og gradvist blive en del af et måltidsfællesskab med andre beboere. Det stiller særlige krav til den professionelle om at sætte tempoet ned og give sig tid, som en genspejling af den ældres langsommelighed.

Pædagogers bestræbelser på at opbygge relationer ses på tværs af materialet at trække på inddragelse af borgernes livshistorier. I vores empiri fra aktivitetsområdet fulgte vi en 'mandegruppe' på udflugt ud i naturen i følge med en pædagog og en fysioterapeut. Med mandegruppen er der fokus på samvær og hygge i en åben tidslig ramme. Pædagogen er den styrende i samtalen, der kommer omkring hans eget og de ældre mænds tidligere arbejdsliv som håndværkere. Arbejdet med tid sker her ved, at flere tider foldes sammen: Pædagogen arbejder i her og nu-tid med at skabe et muntret samvær, der gives indhold og mening ved at etablere et rum, hvor erfaringer fra mændenes fortid deles. Denne proces, der foregår på distance af ældreplejens institutionsbygninger, åbner for at – gamle, ensomme, svagelige – borgere kan blive til som mennesker med styrke, identitet og værdighed. Tidsarbejdet med den ufærdige tid og dens trækken på borgernes livshistoriske erfaringer er i sig selv tidskrævende, men synes at have gode udfoldelsesmuligheder i det aktivitetsorienterede tilbuds åbne tid/rum-konstellation.

Pædagogens arbejde på og med tid kommer også frem i fortællinger om, hvordan de aflæser borgerens *temporal desires* (Flaherty 2020). Det kan være situationer, hvor pædagogen har fået tildelt en borger, som af det øvrige personale vurderes vanskelig at samarbejde med. En af pædagogerne fortæller om en ældre mand med demens, som er meget urolig og går rundt og råber om hjælp. En kollega spørger pædagogen til råds, fordi hun har set, at manden er rolig, når pædagogen er sammen med ham. Pædagogen fortæller: "Når jeg skal derned har jeg rolig musik med og noget sødt til kaffen, for det har jeg lagt mærke til, at han kan lide. Jeg sætter mig ned med ham og er selv i ro. Jeg skal være i ro for at skabe ro for ham. Jeg siger ikke så meget. Men det er jo ikke bare 10 minutter, man skal være i ro, men hele timer."

I en anden situation i hjemmeplejen var opgaven for pædagogen at få 'knækket' en fastlåst situation omkring en borger, der var irriteret og vred på personalet. Pædagogen fortæller, hvordan hun fik skabt en tillidsfuld relation til den ældre mand. Hun fandt ud af, at han tidligere havde været redaktionschef på et stort dagblad, og at hans døgnrytme ikke passede ind i

hjemmeplejens besøgsskema. Sammen med manden besluttede pædagogen at ændre tidspunkterne, så morgenbesøget kom til at ligge kl. 14, frokost kl. 17 og aftensmad kl. 21, fordi det passede med hans egen tidsrytme, der gennem et langt arbejdsliv var formet af avisens deadlines. Denne måde at bøje tiden til fordel for den ældres egen kropsliggjorte rytme bidrog til at ændre den dominerende fortælling om borgeren blandt kollegaer, der nu oplevede ham som "mildere stemt og mindre alert, fordi han blev mødt i hans behov og den, han var". Situationen kan ses som eksempel på en pædagogisk praksis, hvor nysgerrigheden på at undersøge betydningen af borgerens livshistorie og perspektiv bidrager til at løse op for en fastlåst situation.

De pædagogiske kvaliteter – hensynet til det situerede, relationsdannelse, ro, et ikke forceret tempo, samvær – synes i særlig grad at være afhængige af en tidshorisont med åbenhed og rum til at finde frem til, hvad der giver mening for lige præcis den borger, man står over for. Denne relationelle tilgang synes imidlertid i modstrid med den opgaveorientering med enkeltstående ydelser, der kendetegner ældreplejen. Det kommer til udtryk i den færdige tids instrumentelle ordning af opgaver og kroppe, mens pædagogens åbenhed over for den ældre borgers ytringer omvendt konstant åbner tiden op igen. Pædagogerne kæmper med at håndtere spændingen mellem den færdige og den ufærdige tid, som er et vilkår i arbejdet, i relation til de handlingsorienteringer, de bærer med sig. Det sker, at pædagoger arbejder på at ændre på den færdige tid. Pædagogen i hjemmeplejen fortæller, hvordan hun har forsøgt at få bevilget ekstra ydelser til nogle borgere, sådan at hun kan få et større tidsspænd at arbejde i. Også pædagogerne på plejecenteret arbejder på at ændre den færdige tid. En fortæller, at hun fik tilkæmpet sig "pædagogisk tid" i form af 3-4 timer hver uge, som hun kunne disponere over til samvær og aktiviteter med de ældre. En anden pædagog, som arbejder med ældre med demens, fik afsat tid til observation for at kunne hjælpe med at løse de konflikter, der fyldte blandt beboerne på plejehjemmet. Pædagogers arbejde på og med tid kan således iagttages som dels i hverdagens mikrohandlinger at åbne den færdige tid og skabe rum for relation og samvær med de ældre, dels i form af at arbejde organisatorisk på at få tilkæmpet mere af den færdige tid via tovtrækkerier med de lokale ledere.

Konklusion og diskussion

Gennem artiklens analyser har vi undersøgt pædagogers bestræbelser på at omsætte deres faglige dispositioner i et nyt felt – ældreplejen. Med analyserne af pædagogiske kvaliteter og pædagogernes tidsarbejde har vi vist, hvordan pædagoger er engagerede i at omsætte deres handlingsorienteringer i praksis og på den måde kan siges at indgå i at realisere de forhåbninger om en mere værdig ældrepleje, der politisk er fremsat. Sådanne bestræbelser på at udføre

omsorgsarbejde, hvor der skabes plads til, at den ældres behov imødekommes, er dog ikke forbeholdt pædagoger. I sit studie af hjemmehjælpere har Andersson (2008) vist, hvordan de fremhævede empati, menneskelighed og god kemi med den ældre som vigtige idealer i arbejdet, samtidig med at denne dimension af plejen i praksis syntes at blive udgrænset, ikke mindst grundet den hegemoni, NPM's tidsregime har opnået i ældreplejen. Parallelt hertil har Tufte (2013) i sin afhandling fundet, at tidslige logikker præget af stærkt rammesat tid i ældreplejen betyder, at medarbejderne oplever dilemmaer og en trussel mod handlemuligheder og meningsfuldhed i arbejdet.

Med den analytiske konstruktion af *pædagogiske kvaliteter* i ældreomsorgen fremskriver vi i artiklen, i positiv forstand, nogle centrale træk ved pædagogers praksis i deres møde med ældreplejen. Hvor de forventninger, som medarbejderne i Anderssons og Tufte's studier havde til deres arbejde, kan fremstå som et håb eller ønske, så har vi med artiklen foretaget en udforskning af pædagogernes konkrete tilgange i deres praksisser i ældreplejen. Vi peger her særligt på, hvordan pædagogernes praksis er orienteret mod det relationelle og det responsive, hvor situerede aflæsninger og forståelser af borgerens livshistorie og behov udgør et centralt omdrejningspunkt. Med tidsanalyserne kommer vi et spadestik dybere i forhold til at forstå, hvordan arbejde på og med tid kan betragtes som et væsentligt aspekt af pædagogernes omsorgsarbejde, og samtidig, hvordan dilemmaer i arbejdet ofte kan iagttages som tidskonflikter. Her har det performative blik på tid som element i en kropsliggjort praksis bidraget til at vise, hvordan pædagoger aktivt – og i samspil med borgeren – udfordrer den færdige tid og former den ufærdige tid. Analytisk illustrerer vi her, hvordan tid fungerer som et vindue til at få øje på de orienteringer, pædagogerne agerer ud fra, og at tid samtidig kan iagttages som et middel og nedslagspunkt i pædagogernes bestræbelser på at indfri deres mål. Det er åbenbart, at ældreplejens begrænsede ressourcer og tidsoptimerende organiseringsformer udgør en slags mur, som pædagoger spiller bold op ad, eller støder imod.

Spørgsmålet er, om de kommunale arbejdsgiveres forventninger om, at ansættelsen af flere pædagoger vil resultere i en forbedret ældrepleje med borgerens livskvalitet i centrum, er et opnåeligt mål. Artiklens empiriske visninger af pædagogers omsorgsarbejde kan læses som pædagogers individuelle bestræbelser på at leve op til omgivelsernes og egne forventninger, og deres udsagn viser, hvordan de oplever at måtte kæmpe for at udføre en praksis, de kan stå inde for. I et bredere perspektiv kan forhåbningerne om, at pædagoger skal bidrage til at løse omsorgskrisen i ældreplejen, vise sig at bygge på problematiske forudsætninger og dynamikker. Arbejdslivsforskeren Susanne Ekman peger med sin karakteristik af et udpint velfærdssamfund på, hvordan der i mange dele af den danske offentlige sektor er et misforhold mellem systemets forventninger, og det som er muligt for medarbejderne at levere (Ekman 2022: 45). Et udpint velfærdssamfund er et samfund, hvor der

er opstået et både socialt, tidsligt og økonomisk underskud, og hvor dette underskud, eller gæld, sendes nedad til medarbejderne. Det bliver således op til den enkelte medarbejder at håndtere denne giftige gæld, det vil sige, at prioritere tid og ressourcer i deres daglige praksis med borgerne (Ekman 2022: 26). Denne dynamik diskuterer Ekman som en radikal individualisering, der indebærer en udpining af menneskelige ressourcer. Ekmans analyse kan siges at bidrage til diskussionen om velfærdsstatens omsorgskrise. Hvor Wrede, Henriksen, Høst, Johansson & Dybbroe (2008) samt Dahl & Hansen (2022) diskuterer, hvordan NPM-inspirerede tiltag på ældreområdet har udhulet kvaliteten i ældreomsorgen, anlægger Ekman (2022) et arbejdslivsperspektiv, der synliggør de indsatser og omkostninger, som arbejdet er forbundet med for de professionelle.

Ældreplejens efterspørgsel efter de pædagogiske kvaliteter, som vi i artiklen har fremanalyseret, kan betragtes som udtryk for en udpint sektors behov for at give et udskældt velfærdsområde et nyt og mere menneskeligt ansigt. Men idet organiseringen og ressourcerne i ældreområdet grundlæggende ikke er ændret, kan man sige, at pædagoger overtager en giftig gæld. Vi har med analyserne af pædagogers arbejde med og på tid vist, hvordan man på mikroplan kan iagttage deres daglige kampe for at strække tid inden for en begrænset ramme. Pædagogers oplevelse af meningsfuldhed i arbejdet er forbundet med deres muligheder for at udføre arbejdet i overensstemmelse med deres handlingsorienteringer. Pædagogers bidrag til menneskeliggørelse af ældreplejen baserer sig på et ensomt arbejde med at udvikle strategier til håndteringer af tids- og ressourcedilemmaer. Spørgsmålet bliver derfor, hvorvidt og hvordan pædagoger i længden magter at forvalte denne gæld.

Noter

- 1 Ifølge en opgørelse fra Socialpædagogernes Landsforbund var der i november 2021 ansat 1.111 pædagoger i ældreplejen. Hertil kommer et ukendt antal pædagoger, der er organiseret i fagforbundet BUPL (Børne- og Ungdomspædagogernes Landsforbund). BUPL har ikke lavet en samlet opgørelse.
- 2 Forskningsprojektet blev gennemført med støtte fra BUPL.
- 3 Materialet er indsamlet i perioden november 2022-august 2023.
- 4 I sin afhandling beskriver Pernille Tufte (2013: 22) tilsvarende, at tid viste sig som et vigtigt element i omsorgspersonalets tanker om deres arbejde.
- 5 De deltagende pædagoger er ansat i ældreplejen Næstved Kommune, som er en af de kommuner, der har flest pædagoger ansat i ældreplejen. Af hensyn til projektets design med deltagerinddragende workshops valgte vi en enkelt kommune som samarbejdspartner. BUPL Sydøst bistod med kontakten til de 9 pædagoger, der er ansat i hhv. plejecenter, aktivitetscenter og hjemmepleje.

Referencer

- Ahrenkiehl, A. m.fl. (2012). *Daginstitutionsarbejde og pædagogisk faglighed*. Frydenlund.
- Andersen, R. N., Brodersen, M., Bille, T., Ørsøe, R. S., & Nielsen, A. (2023). *Pædagogfaglighed på ældreområdet. Afslutningsrapport*. Professionshøjskolen Absalon & BUPL, 2023.
- Andersen, R.N., Skjødt, U., & Aagerup, L.C. (2021). Socialpædagogik og digital kommunikation for ægtefæller til mennesker med demens: – Understøttelse af sociale og eksistentielle udfordringer i spændingsfeltet mellem standardiserede løsninger og socialpædagogisk praksis. *Forskning i Pædagogers Profession og Uddannelse*, 5(1), 12. <https://doi.org/10.7146/fppu.v5i1.125707>
- Andersen, T. V. & Meyer-Johansen, H. (2019). Social og specialpædagogik – begreber, profession og uddannelse. I T.V. Andersen (red.). *Social og specialpædagogik i pædagoguddannelsen*. Hans Reitzels Forlag.
- Andersson, K. (2008). The Neglect of Time as an Aspect of Organising Care Work. I Wrede, S., Henriksson, H., Høst, H., Johansson, S. & Dybbroe, B. *Care Work in Crisis*. Studentlitteratur.
- Baagøe Nielsen, S. (2018). Deltagelse, vidensbaseret praksisudvikling og vidensskabelse gennem udviklings- og forskningsværksteder. I Baagøe Nielsen, S., Thingstrup, S. H., Brodersen, M. & Hersom, H. (red). *Drenge og mænds inklusion på kønnede uddannelser*. Frydenlund Academic.
- Bourdieu, P. (1977). *Outline of a theory of practice*. Cambridge University Press.
- Bourdieu, P. (1990). *The Logic of Practice*. Cambridge Polity Press.
- Bourdieu, P. (2008). Habitus – en praktisk orienteringssans. *Praktiske grunde, Tidsskrift for kultur- og samfundsvidenskab*, nr. 2, 2008. [http://m.praktiskegrunde.dk/2008/praktiskegrunde\(2008-2h\)bourdieu.pdf](http://m.praktiskegrunde.dk/2008/praktiskegrunde(2008-2h)bourdieu.pdf)
- Bryson, V. (2007). *Gender and the Politics of Time*. Policy Press.
- Callewaert, S. (1997). *Bourdieu-studier*. Institut for Filosofi, Pædagogik og Retorik, Københavns Universitet Amager. [http://www.hexis.dk/arkiv/bourdieuudier-I\(1\).pdf](http://www.hexis.dk/arkiv/bourdieuudier-I(1).pdf)
- Callewaert, S. (2001). På vej mod en generel teori om professionel viden og handlen. I K. Pedersen (red.). *Praktikker i erhverv og uddannelse*. København: Akademisk Forlag.
- Dahl, H.M. (2009). New Public Management, Care and Struggles about Recognition. *Critical Social Policy*, 29(4), 634-654. <https://doi.org/10.1177/0261018309341903>
- Dahl, H.M. & Hansen, L.L. (2022). Introduction: A care crisis in the Nordic welfare state. I Hansen, L.L., Dahl, H.M. & Horn, L. *A care crisis in the Nordic Welfare States*. Policy Press.
- Davies, K. (1994). The Tensions between Process Time and Clock Time in Care-Work: The Example of Day Nurseries. *Time & Society*, 3(3), 277-303. <https://doi.org/10.1177/0961463X94003003002>
- Dybbroe, B. (2008). A Crisis of Learning, Professional Knowledge and Welfare in Care. I Wrede, S., Henriksson, H., Høst, H., Johansson, S & Dybbroe, B. *Care Work in Crisis*, Studentlitteratur.
- Emmerson, R.M., Fretz, R.I & Shaw, L.L. (2011). *Writing Ethnographic Fieldnotes*. The University of Chicago Press.
- Ekman, S. (2022). *Giftig gæld og udpint velfærd. Om udpiningen af den offentlige sektor og gældens destruktive dynamik*. Hans Reitzels Forlag.

- Flaherty, M. (2020). The Lathe of Time. Some principles of Temporal Agency. I Flaherty, M., Meinert, L., & Dalsgård, A. L. *Time Work: Studies of Temporal Agency* (1st ed.). Berghahn Books.
- Frederiksen, J. (2017). Strategier for tværsamarbejde sætter professionsidentiteter under pres. *Tidsskrift for Arbejdsliv*, 19(2), 57-73. <https://doi.org/10.7146/tfa.v19i2.109072>
- Gitz-Johansen, T. & Rasmussen, K. (2022). Pædagogers forståelse af omsorg: – i daginstitutioners almindelige hverdag. *Forskning i pædagogers profession og uddannelse*, 6(2), 16. <https://doi.org/10.7146/fppu.v6i2.134279>
- Hansen, H. K. (2006). *Ældreomsorg i et pædagogisk perspektiv*. Ph.d.-afhandling, Forskerskolen i Livslang Læring, Roskilde Universitetscenter.
- Jespersen, A. & Jensen, T.E. (2009). Tidens materialisering. Alment praktiserende lægers håndtering af tid. I T. Damsholt, D. G. Simonsen & C. Mordhorst (2009). *Materialiseringer. Nye perspektiver på materialitet og kulturanalyse*. Aarhus Universitetsforlag.
- Kamp, A. & Hvid, H. (2012). *Elderly Care in Transition*. Copenhagen Business School Press.
- Kamp, A., Lambrecht Lund, H. & Hvid, H. (2009). Tid, belastning og fællesskaber i det grænseløse arbejde. *Psyke & Logos*, 30(2), 20. <https://doi.org/10.7146/pl.v30i2.8759>
- Lehn-Christiansen, S. (2018). Kampen om tværsamarbejdet. *Tidsskrift for Arbejdsliv*, 18(4), 8–23. <https://doi.org/10.7146/tfa.v18i4.110821>
- Lihme, B. (1988). Socialpædagogik for børn og unge: et debatoplæg med særlig henblik på døgninstitutionen. SocPol.
- Lihme, B. (2010). Relationer i socialpædagogisk arbejde med utilpassede unge. I Richie, T. (red). *Relationer i teori og praksis – perspektiver på pædagogisk tænkning* (3. udg.). Billesø og Balzer.
- Lov om social service, § 83, stk. 2. <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2022/170> (30-01-23)
- Madsen, B. (2005). *Socialpædagogik – Integration og dannelse i det moderne samfund*. Hans Reitzels Forlag.
- Meyer-Johansen, H. & Steno, A. M. (2021). Livskvalitet som omdrejningspunkt for social- og specialpædagogik. I Dumstrei (red.). *Temaer og aktiviteter i social- og specialpædagogik*. Hans Reitzels Forlag.
- Mørch, S.I. (2012). Praksisfortællinger som dokumentation i pædagogisk arbejde. I Miller T. m.fl. *Innovativ evaluering i dagtilbud*. Dafolo.
- Nielsen, K.A. & Nielsen, B.S. (2006). Methodologies in Action Research. I Nielsen, K. & Svensson, L. (eds.). *Action Research and Interactive Research. Beyond Practice and Theory*. Shaker Publishing.
- Politiken (2022). *Sundhedskrisen*. <https://politiken.dk/tag/main/Sundhedskrisen> (30-01-23)
- Rosa, H. (2014). *Fremmedgørelse og acceleration*. Hans Reitzels Forlag.
- Sand, A. L. (2019). Stedssensitive interviews. *Tidsskrift for Professionsstudier*, 15(29), 84-93. <https://tidsskrift.dk/tipro/article/view/116408>
- Spradley, J.P. (1979). *Interview: The ethnographic interview*. Holt, Rhinehart & Winston.
- Stillingsopslag (2022 a). Næstved Kommune: <https://www.naestved.dk/job/job-i-kommunen/job-i-aeldreomraadet> (05-12-22)
- Stillingsopslag (2022 b). Aarhus Kommune: <https://simplyjob.com/584860/aarhus-kommune/paedagog-paedagogisk-assistent-sges-til-solbjerg-plejehjem> (05-12-22)

- Stillingsopslag (2022 c). Lolland Kommune: <https://simplyjob.com/816841/lolland-kommune/paedagog-til-team-demens-rehabilitering-aeldre-sundhed-32-37-h> (05-12-22)
- Stillingsopslag (2023). Københavns Kommune: <https://simplyjob.com/76894/koncernservice-og-koncern-it/paedagoger-eller-sundhedsfaglige-medarbejdere-med-kompetencer-og-erfaring-indenfor-socialpaedagogik-til-hjemmeplejen-bispebjerg-nrrebro> (23.01.23)
- Tufte, P. (2013). *Time to care. Temporal conditions, work performance and meaning of work in the Danish home care sector*. Ph.D. Thesis, Department of Society and Globalisation, Roskilde University & The National Research Centre for the Working Environment.
- Tufte, P. & Dahl, H.M. (2016). Navigating the field of temporally framed care in the Danish home care sector. *Sociology of Health & Illness*, 38(1), 109-122. <https://doi.org/10.1111/1467-9566.12343>
- Weber, M. (2003). § 6. Magtfordeling inden for fælleskabet: Klasser, stænder, partier. I Andersen, H., Bruun, H.H. & Kaspersen, L.B. (red.). *Max Weber. Udvalgte tekster*. Bind 2. Hans Reitzels Forlag, 2003, p. 29-43.
- Wilken, L. (2020). Pierre Bourdieu: Den praktiske sans. *Tidsskrift for Professionsstudier*, 16(30), 122-126. <https://doi.org/10.7146/tfp.v16i30.119299>
- Wrede, S., Henriksson, H., Høst, H., Johansson, S. & Dybbroe, B. (2008). *Care Work in Crisis*. Studentlitteratur.

Pedagogical care qualities: in struggles with time

Elder care in Denmark has had recruitment problems for many years, while it has also been the target of criticism for lack of dignity in relation to older citizens. The political efforts to modernize care for older people have led to an increase in the number of pedagogues employed in elder care in the municipalities. The article examines the significance of having a new profession in care work with the elderly. Based on a research project on the professionalism of pedagogues in their meeting with elder care, the article zooms in on how practice is shaped and experienced in this meeting. The analyzes draw on fieldwork and illuminate how pedagogues' care practices in elderly care exhibit several "sought-after" qualities in care; but these professionals must struggle to realize this care due to work demands and time constraints. The article raises the question of whether pedagogues can work as transformers in elderly care, or whether their efforts can instead be regarded as individualized struggles in a public sector in need of redeeming the human face of the welfare state.

Keywords: Elderly care, care work, pedagogues, pedagogical qualities, time work

